

اعتراض ثالث چیست و چه کسانی حق اعتراض ثالث دارند؟

قضات هم مانند همه‌ی انسان‌ها در معرض اشتباه و لغزش هستند. علاوه‌براین هیچ‌کس عالم غیب نیست و نمی‌تواند از واقعیت همه‌چیز خبر داشته باشد. قاضی با اطلاعاتی که به او ارائه می‌شود و براساس موازین قانونی اقدام به صدور رأی می‌کند.

قضات هم مانند همه‌ی انسان‌ها در معرض اشتباه و لغزش هستند. علاوه‌براین هیچ‌کس عالم غیب نیست و نمی‌تواند از واقعیت همه‌چیز خبر داشته باشد. قاضی با اطلاعاتی که به او ارائه می‌شود و براساس موازین قانونی اقدام به صدور رأی می‌کند. به گزارش «تابناک»؛ این رای ممکن است علیه اشخاصی صادر شود و حقوقی را از افرادی سلب کند. برای اینکه امکان اشتباه در صدور آرا کمتر شود، در همه‌ی نظام‌های قضایی، راه‌هایی برای شکایت از رأی قاضی پیش‌بینی شده است. اما یکی از این راه‌ها، اعتراض نهادی به نام اعتراض ثالث است.

راه‌های اعتراض محدود به موارد خاصی هستند که در قانون ذکر شده است تا امکان اصلاح آرای صادرشده را فراهم کنند و مانع از تضییع حقوق افراد شوند. از بارزترین راه‌ها، شکایت از آرای صادره دادگاه‌ها می‌توان به تجدیدنظرخواهی و فرجام‌خواهی اشاره کرد. تقریباً تمام راه‌های شکایت از رأی به اصحاب دعوا اختصاص دارد؛ یعنی خواهان یا خوانده‌ی دعوا که از رأی صادرشده در دادگاه راضی نیستند. اما اگر شخصی غیر از اصحاب دعوا بخواهد به رأی که دادگاهی صادر کرده، اعتراض کند، طبق چه سازوکاری می‌تواند این کار را انجام دهد؟ اصلاً چنین کاری ممکن است؟ به نوشته «چطور»؛ طبق نظرات حقوقی ایران، نهادی به نام «اعتراض ثالث» شکل گرفته است. مطابق با این نهاد حقوقی، اشخاص ثالثی که به رأی دادگاهی اعتراض دارند، می‌توانند از آن رأی شکایت کنند و دادگاه موظف به بررسی شکایت آن‌هاست. البته این امر مانند هر مسئله‌ی حقوقی دیگر در چهارچوب و با شرایط خاصی ممکن است.

اعتراض ثالث به چه معناست؟ اصولاً حکم دادگاه اثر نسبی دارد؛ یعنی تنها بر طرفین و اصحاب دعوا -خواهان و خوانده که برای گرفتن حق خود و دفاع از حق خود به دادگاه مراجعه کرده‌اند- اثرگذار است و شامل حال دیگران -اشخاص ثالث- نمی‌شود. با وجود این، در مواردی ممکن است حکم دعوایی که میان دو نفر صادر شده باشد، بر حقوق دیگری هم که در آن دعوا و شکایت دخالت مستقیم نداشته‌اند، مؤثر باشد. به عنوان مثال فرض کنید که آقای الف؛ علیه آقای ب؛ ادعا کرده است که مالکیت خانه‌ی آن‌ها را دارد. در آن ساکن است، به او تعلق دارد. دادگاه هم پرونده را بررسی کرده است و به نفع آقای الف؛ حکم صادر کرده است و خانه را متعلق به آقای الف؛ دانسته است. در این میان خانم ج؛ که خواهر آقای الف؛ است، متوجه می‌شود چنین حکمی صادر شده و ادعا می‌کند که این خانه، ارث پدری او و برادرش بوده و بخشی از خانه‌ی موردنظر به او تعلق دارد. درست است که دادگاه بین آقای الف؛ و آقای ب؛ داوری کرده است و رأی که صادر کرده بر این دو نفر تاثیر داشته است، اما در عمل رأی دادگاه بر حقوق آقای ج؛ هم اثرگذار بوده است و اکنون آقای ج؛ احساس می‌کند که با این رأی صادرشده بخشی از حقوق او پایمال شده است. حال آقای ج؛ چه می‌تواند بکند؟ در این حالت آقای ج؛ می‌تواند به رأی که دادگاه صادر کرده، اعتراض ثالث کند. اعتراض در اینجا به معنای شکایت از رأی صادرشده است. منظور از ثالث هم هر شخصی است که طرف دعوا، خواهان یا خوانده، نباشد.

اعتراض ثالث یکی از راه‌های پیش‌بینی‌شده در قانون آیین دادرسی مدنی ایران برای شکایت از آرای صادره از دادگاه‌هاست. حال باید دید چه کسی و در چه شرایطی می‌تواند از اعتراض ثالث استفاده کند. آیا هر شخصی می‌تواند نسبت به هر رأی که خوشایند او نیست، اعتراض ثالث کند؟

چه کسی می‌تواند اعتراض ثالث کند؟ برای اینکه درخواست اعتراض ثالث شخصی پذیرفته شود، او (شخص ثالث) باید دارای چند ویژگی باشد: معترض باید ثالث باشد؛ همان‌طور که در بالا هم اشاره شد، شخص معترض نباید یکی از اصحاب دعوا باشد که در دادرسی دخالت داشته است. برای اصحاب دعوا راه‌های اعتراض دیگری مانند تجدیدنظرخواهی پیش‌بینی شده است. اعتراض ثالث حقی است که تنها برای اشخاص ثالث شناخته شده است؛ یعنی شخصی که به‌طور مستقیم در دعوا و شکایت حضور و دخالت نداشته است (نه به‌عنوان خواهان و شاکی و نه به‌عنوان خوانده و مشتکی عنه).

معترض باید ذی نفع باشد؛ رأی دادگاه در صورتی می‌تواند مورد اعتراض واقع شود که به حقوق ثالث خللی وارد شده باشد. مانند هر دعوی حقوقی دیگر، فرد در صورتی می‌تواند به دادگاه مراجعه کند که در پرونده، نفعی

برای او متصور باشد. وگرنه هر کسی نمی‌تواند نسبت به هر رأیی اعتراض ثالث کند. در مثالی که ذکر شد و ««» نفعی در این اعتراض دارد: مالکیت بخشی از خانه و مورد بحث. ممکن است ادعای او درست باشد یا نه و در دادگاه ثابت بشود یا نه، اما به هر حال او در این دعوا، یک نفع احتمالی، چه مادی و چه معنوی، دارد. مسئله و بعدی که باید به آن اشاره کنیم، این است که نسبت به کدام دادگاه و رأی دادگاه و رأی می‌توان اعتراض ثالث کرد؟ همه و رأی صادر شده و تمامی دادگاه‌ها؟ یا فقط برخی رأی خاص صادره از برخی دادگاه‌ها؟

به کدام دسته از رأی صادر شده می‌توان اعتراض ثالث کرد؟ مطابق ماده و ۴۱۸ قانون آیین دادرسی مدنی، شخص ثالث می‌تواند به هر رأی صادره از دادگاه و رأی عمومی، دادگاه انقلاب و تجدیدنظر اعتراض کند. بنابراین اعتراض ثالث نسبت به همه و رأی صادره از دادگاه و رأی قابل طرح است. این امر حتی در خصوص رأی داوری نیز صادق است و اشخاصی که در تعیین داور شرکت نداشته و رأی صادر شده و رأی داوری به رأی داوری به و عنوان شخص ثالث اعتراض کنند. نکته و رأی حائز اهمیت در مورد اعتراض ثالث این است که برخلاف سایر روش‌ها و شکایت از رأی، محدود به مهلت خاصی نیست. بنابراین رأی دادگاه و رأی اشخاص ثالثی که خللی به حقوق آن‌ها وارد شده است، بدون محدودیت زمانی خاصی قابل اعتراض هستند. همچنین باید توجه داشت که اعتراض ثالث باید به دادگاهی ارائه شود که رأی مورد اعتراض را صادر کرده است. اثر اعتراض ثالث چیست؟

مسئله و مهم دیگری که باید به آن پرداخت، این است که اعتراض ثالث چه آثاری دارد؟ اگر شخص ثالثی به یک رأی دادگاه اعتراض کرد و دادگاه اعتراض او را پذیرفت، یعنی مجدداً پرونده را در دست بررسی قرار داد، آیا این امر به این معنی است که حکم صادر شده دیگر اجرا نمی‌شود؟

در اصطلاح حقوقی گفته می‌شود که اعتراض ثالث بر اجرای حکم، اثر تعلیقی ندارد. به این معنی که اعتراض ثالث باعث نمی‌شود که اجرای رأی دادگاه متوقف شود تا نتیجه و اعتراض مشخص گردد. بلکه حکم کماکان اجرا می‌شود تا زمانی که نتیجه و قطععی اعتراض ثالث روشن گردد. البته اگر دادگاه تشخیص دهد که اجرای حکم ممکن است ضرر و زیان غیرقابل جبران برای شخص ثالث ایجاد کند، با دریافت تضمین مناسب از شخص ثالث (مثلاً ضمانت و نامه و بانکی یا سند مال غیرمنقول)، اجرای حکم را برای مدت معینی به تأخیر می‌اندازد تا تکلیف اعتراض ثالث روشن شود. در صورتی که دادگاه پس از رسیدگی، تشخیص دهد که اعتراض ثالث وارد است، آن قسمت از حکم را که مورد اعتراض قرار گرفته نقض می‌کند و اگر مفاد حکم غیرقابل تفکیک باشد، تمام آن را لغو می‌کند. این مقاله با بهره و گیری از کتاب آیین دادرسی مدنی (دوره و پیشرفته، جلد دوم، نوشته و دکتر عبدالله شمس) نوشته شده است.